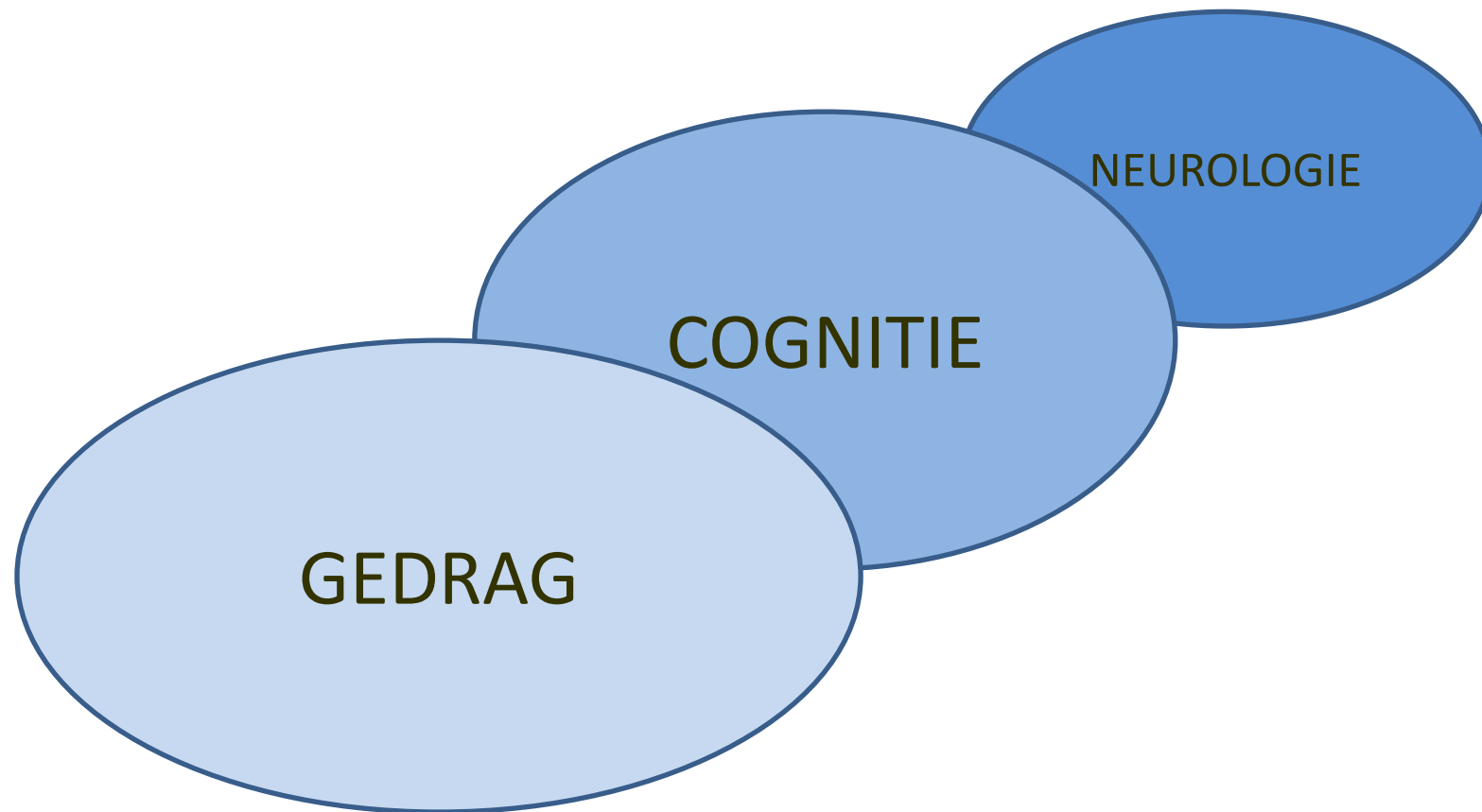

Als de wereld anders aanvoelt

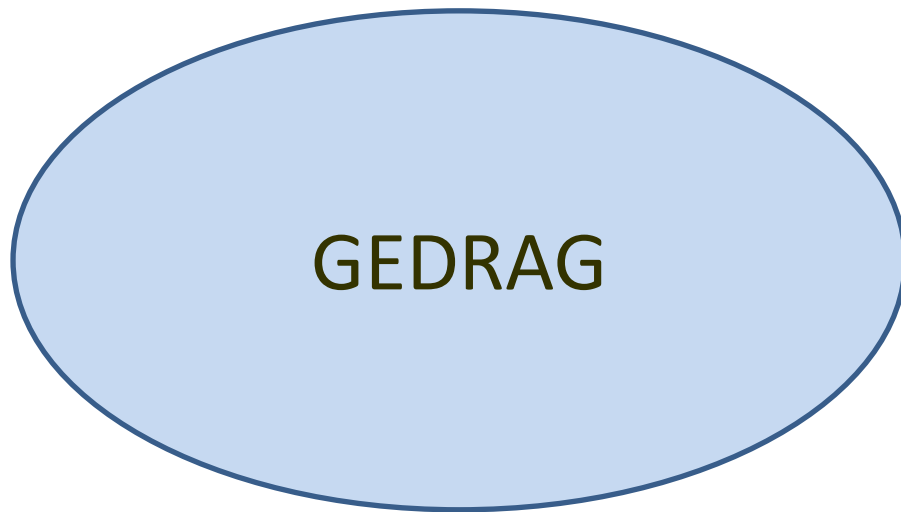
Autisme & sensorische ervaringen

Steven Degrieck

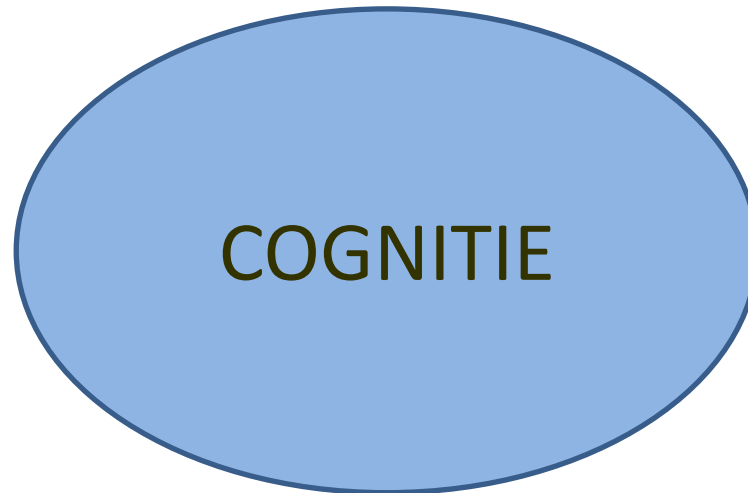
Autisme in de DSM 5

- Beperkingen in de sociale communicatie en interactie
- Repetitief gedrag en specifieke interesses
(Inclusief andere sensorische verwerking)

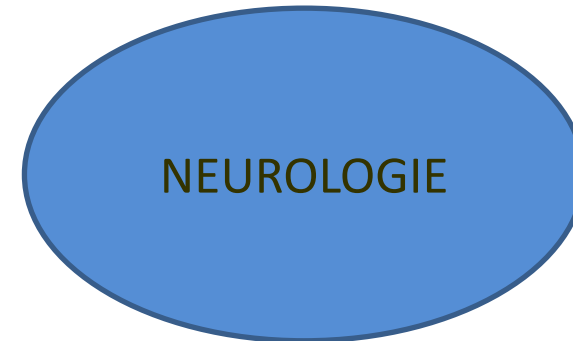
Een andere betekenisverlening

- Zwakke centrale coherentie
- Zwakke Theory of Mind
- Zwakke executieve functies

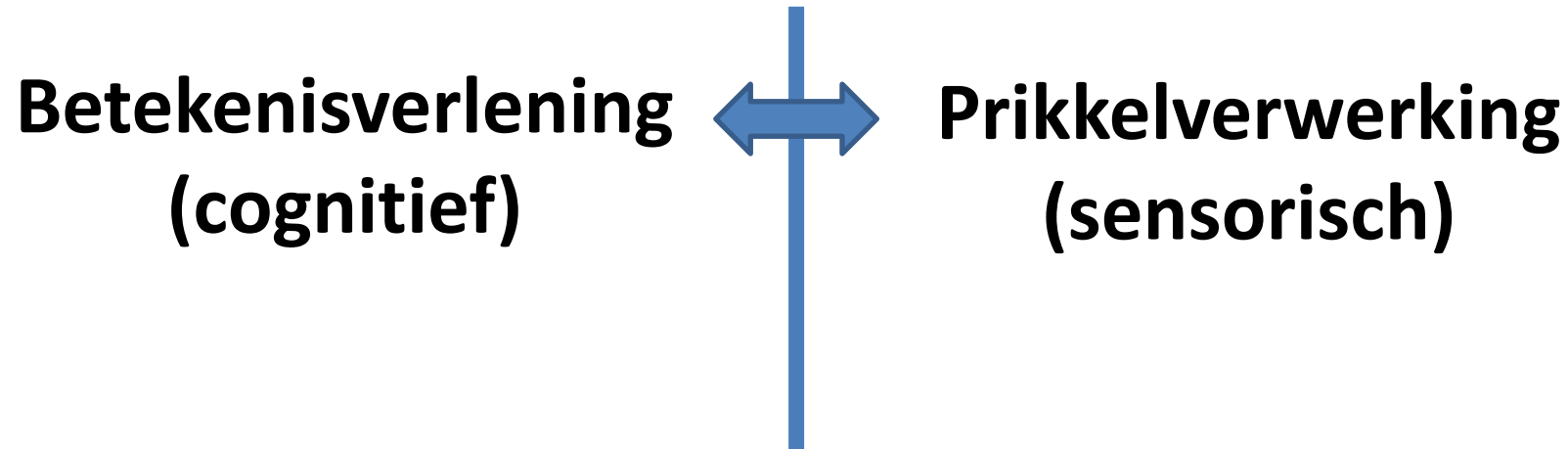

Prikkelverwerking

- Een andere sensorische verwerking
- Geen probleem in het perifere orgaan

Dus **2** soorten problemen

De zintuigen

5

6

7

8

9

10

**Ik krijg een
stijve arm...**

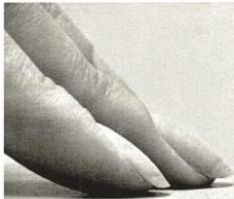
De 5 basis (?) zintuigen

Visueel (zien)

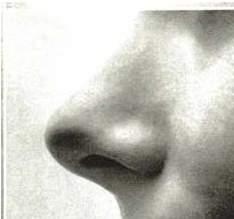
Auditief (horen)

Tactiel (voelen)

Gustatief (proeven)

Olfactorisch (ruiken)

$$5 + 1$$

Vestibulair (evenwicht)

5 + 2

Proprioceptie (houding/spierspanning)

Proprioceptie

- Positie van het lichaam

hangjongeren

Proprioceptie

- Positie van het lichaam
- Krachten die er worden op uitgeoefend
- Snelheid van bewegen

Daardoor kunnen we:

- Handelen zonder te kijken
- Zwaar en licht beoordelen
- Een gevoel van 'zelf' ontwikkelen

$$5 + 3$$

Interoceptie (intern/organen)

Interoceptie

- Honger
- Dorst
- Volle blaas
- Slaap
- Hartslag
- ...

$$5 + 4$$

Nociceptie (pijn)

$$5 + 5$$

Thermoceptie

Als het mis loopt

Sensorische problemen bij mensen met autisme

- Monoverwerking van stimuli
- Hyperreactiviteit
- Hyporeactiviteit

Monoverwerking

- Eén zintuig tegelijkertijd
- Aanpassing om sensorische overbelasting te vermijden
- Aanpassing om één ding goed te kunnen doen

Concreet

- Hij kijkt me niet aan als ik tegen hem spreek

Look at me when you talk to me. My
eyes are up here!

som^{ee}cards
user card

Concreet

- Hij kijkt me niet aan als ik tegen hem spreek
- Als ik zijn hand stuur luistert hij niet naar wat ik zeg
- Tijdens het eten staart hij voor zich uit
- Als hij naar zijn schema kijkt luistert hij niet naar wat ik zeg

Hyperreactief (hyperresponsief, hypersensitief)

- Sensorische overprikkeling
- Geen of tragere gewenning aan omgevingsstimuli
- Meer opnemen dan normaal

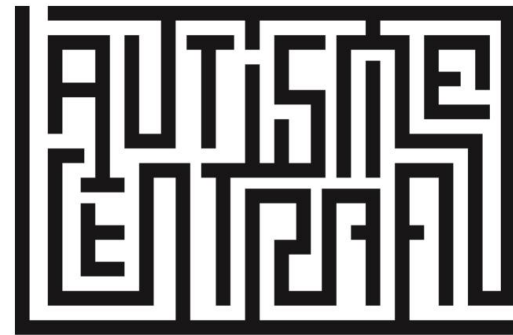

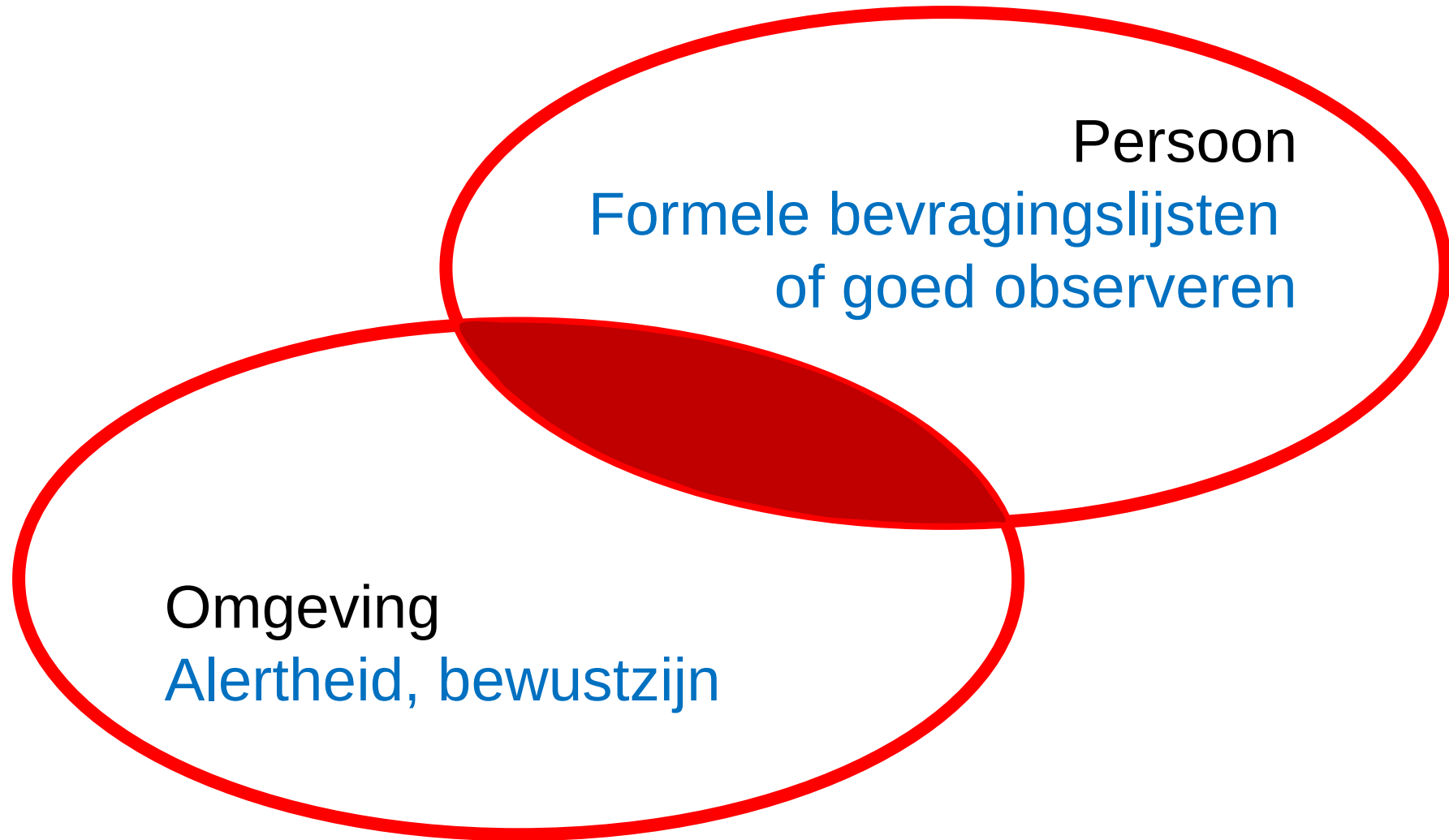
Gedrag bij hyperreactiviteit

- Fight
- Flight
- Freeze

Onderzoek

A U T I S M E C E N T R A A L

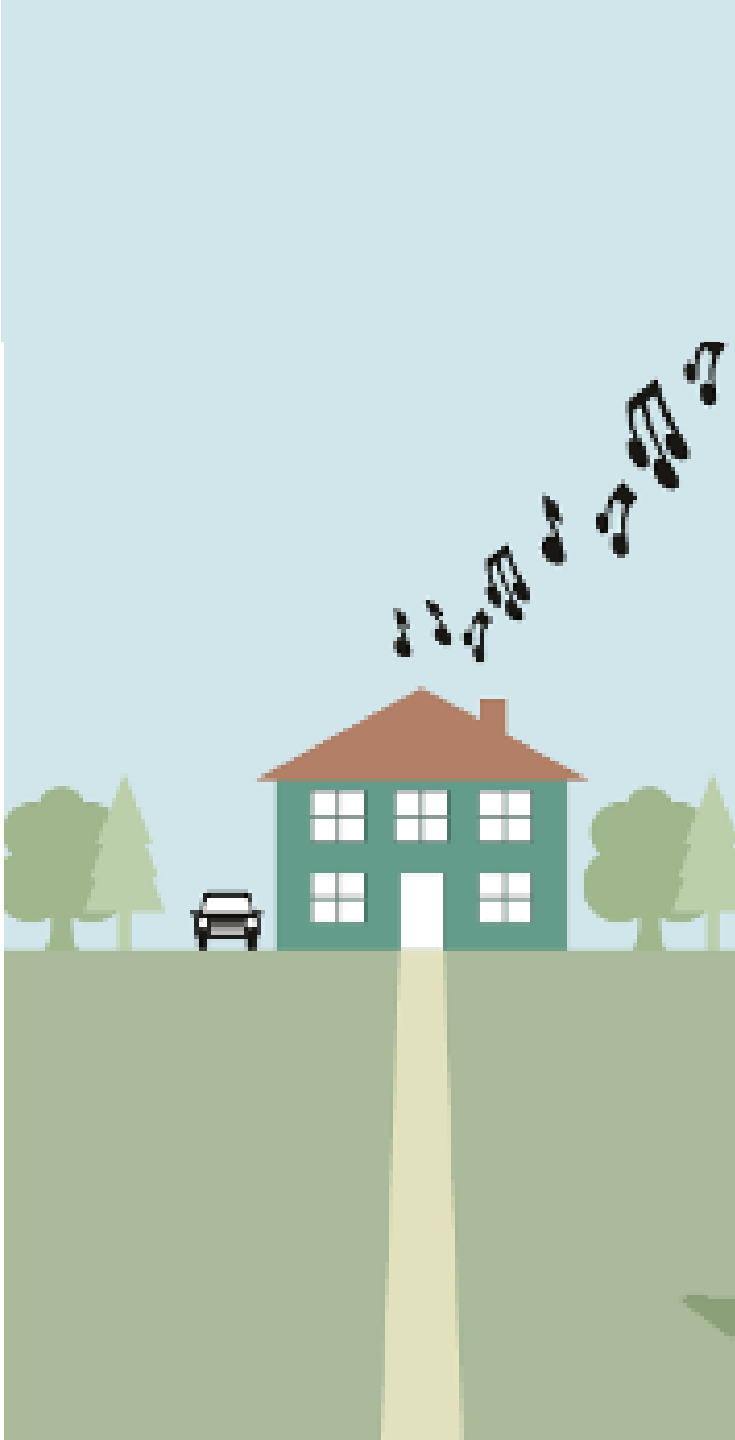
Typische gedragingen

Filteren
Blokkeren
Vermijden

Maar ook: overstemmen

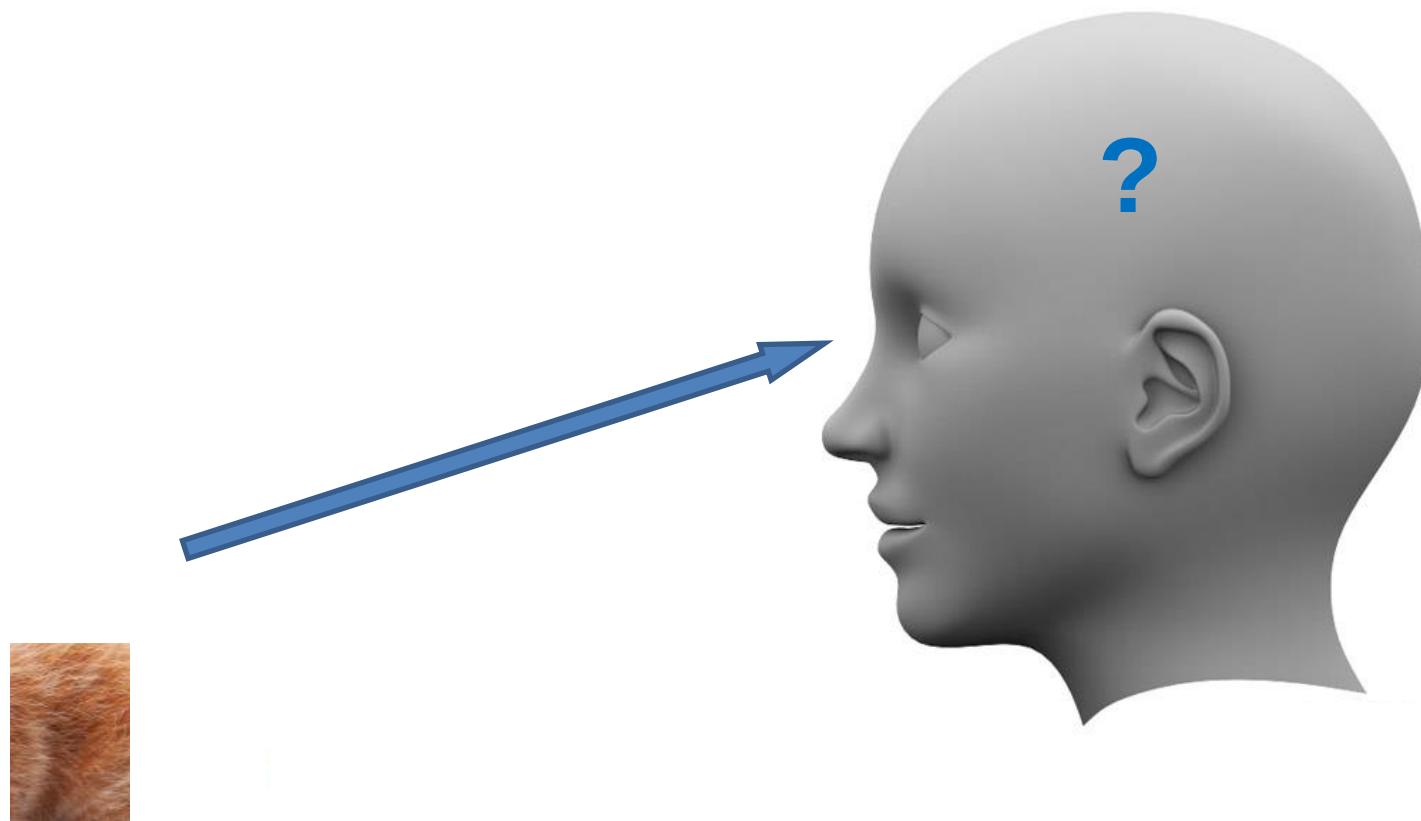

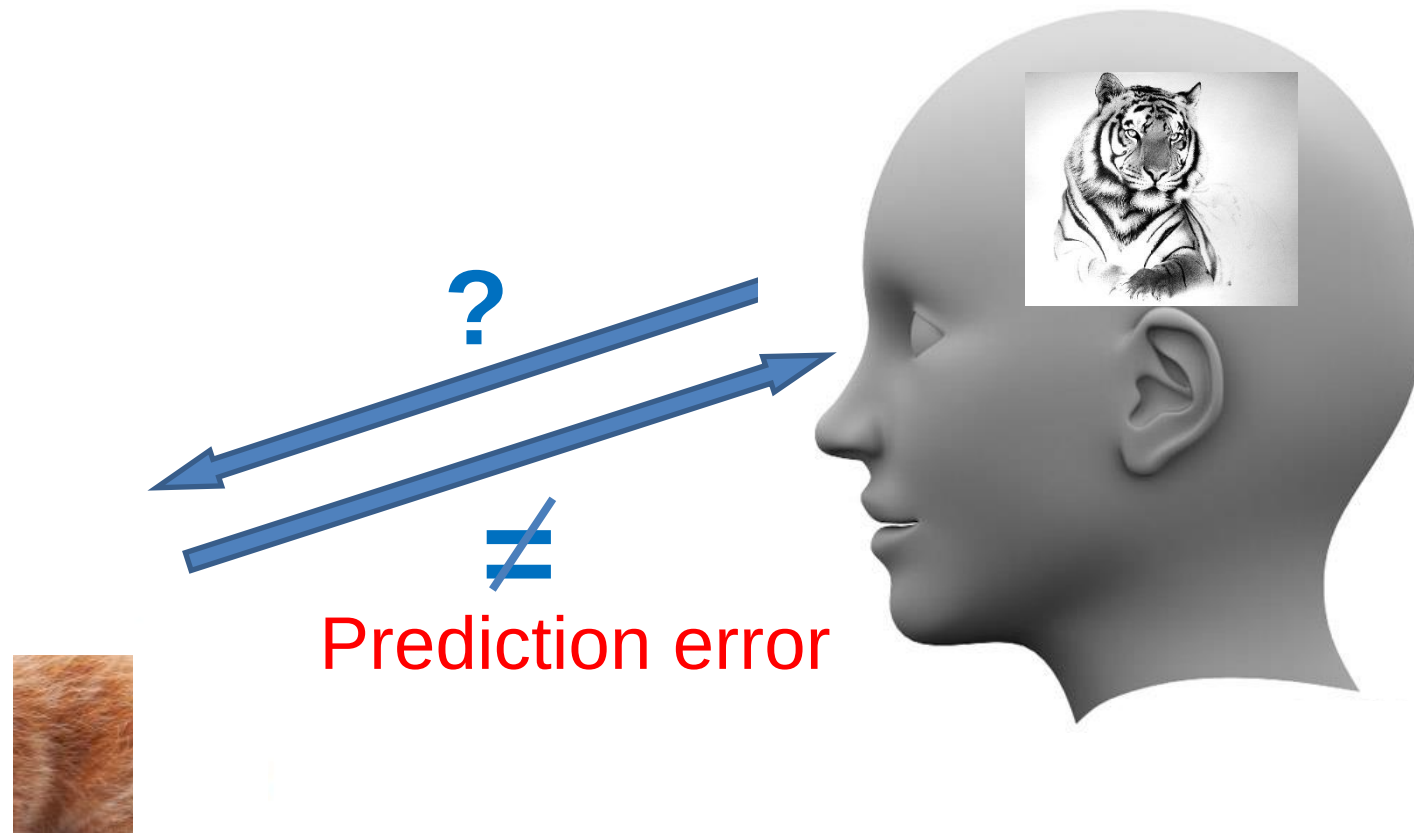
Controle !

Verklaring?

- Een lagere drempelwaarde
- Maar ook een cognitieve invloed
 - Stress
 - The predictive brain (Hohwy, Van de Cruys)

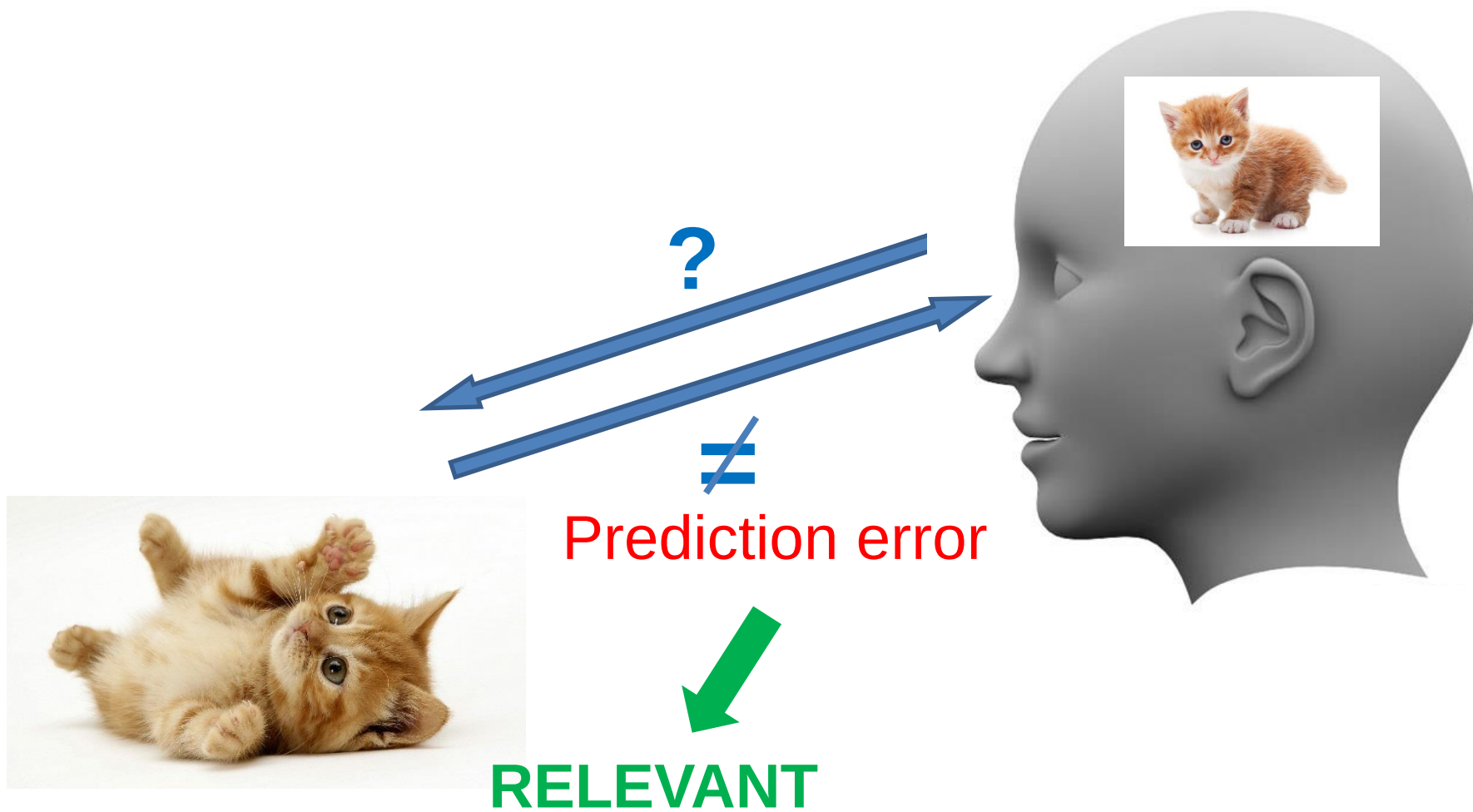
Prediction Error

- Zal de actuele hypothese over de werkelijkheid bijsturen
- Maar zal ook onze modellen over de wereld op langere termijn bijsturen

Autisme als HIPPEA

(Van de Cruys)

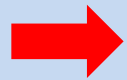
High, Inflexible Precision of
Prediction Error in Autism

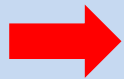
Autisme als HIPPEA

(Van de Cruys)

High, Inflexible Precision of
Prediction Error in Autism

Te veel details komen binnen,
te dicht bij de zintuigen blijven

De modellen van de wereld geven
slechte voorspellingen

Hyper samengevat

- Prikkels komen te sterk door
- Te veel details komen door
- Bepaalde soort prikkels (bvb frequenties)
- Onvoorspelbare prikkels
- Afkeer of fascinatie zijn mogelijk

Hyporesponsiviteit (hyposensitief, hyporeactief)

- refereert naar de problemen die de persoon heeft met het aandacht geven (registreren) aan relevante omgevingsstimuli.
- zich niet bewust zijn van...

Hyporesponsiviteit

- leidt soms tot op extreme wijze opzoeken van bepaalde soorten van sensorische input.

Vervelend, storend gedrag

Gevaarlijk gedrag

Hypo Proprioceptief

- Slechte lichaamshouding
- Hoofd ondersteunen met handen
- Problemen met trappenlopen
- Extreme vermoeidheid bij kleine lichamelijke inspanningen

Hypo Proprioceptief

- Aanleunen tegen anderen of tegen meubilair
- Speciale manier van lopen
- Kledij zit slordig, verkeerd
- Erg druk
- Met hielen op grond stampen bij lopen
- Met stokken slaan tijdens lopen

Hypo proprioceptief

- Graag bijten
- Kauwen, nagelbijten
- Riemen en touwen strak aantrekken
- Diepe druk zoeken
- Gewichten op hem of haar
- Te veel of te weinig kracht
- Bruut
- Onderuitgezakt, hangerig

Hypo interoceptief

- Doorgaan tot uitputting
- Geen dorstgevoel
- Geen hongergevoel
- Te veel eten of drinken
- Niet zindelijk

De aanpak

Aanpak

- Hersendysfunctie: welke onherstelbaar is
Dus aanpak van de sensorische problemen,
geneest het autisme niet!
- Aanpassingen in het dagelijkse leven
- Tegelijkertijd andere behandelingen/
begeleidingen laten doorgaan

Aanpak

- Bewustwording
- Aanpassingen algemeen
- Aanpassingen specifiek

Bewustwording

- Erkenning / bewustwording van het probleem = 50% van de aanpak
- De persoon met autisme: gedrag herkennen
- De omgeving: welke prikkels zijn er

Aanpassingen: algemeen

- Stress verminderen
- Voorspelbaarheid
- Controle!

Controle!

- Geef hulpmiddelen maar laat persoon zelf beslissen
- Vluchtroutes en recht op
- Nooit 'dwingen' bij hyperreactiviteit
 - Aversie
 - Negatieve koppeling bij jou als persoon
 - Anticiperend probleemgedrag

Aanpassingen: specifiek bij hyper

Prikkel wegnemen

Voedsel

Is het de smaak?

Is het de geur?

Is het de geur?

Is het het zicht

Is het het geluid

Is het de textuur

Aanpassingen: specifiek bij hyper

Prikkel wegnemen

Prikkel dempen

Dempen

Bij de bron

Bij de persoon met autisme

Aanpassingen: specifiek bij hyper

Prikkel wegnemen

Prikkel dempen

Voorspelbaar maken

Voorspelbaar maken

Social scripts → sensorische scripts

Routines

Trager handelen

Aanpassingen: specifiek bij hyper

Prikkel wegnemen

Prikkel dempen

Voorspelbaar maken

Controle geven

Controle

Keuzes maken binnen een gegeven kader

Vluchtweg

Sensitief zijn op signalen om toestemming

Aanpassingen: specifiek bij hyper

Prikkel wegnemen

Prikkel dempen

Voorspelbaar maken

Controle geven

Afleiden

Afleiden

Ander sensorisch kanaal

Interesses

Stereotiep gedrag

Korte duur

Specifieke strategieën bij hypo

Kanaliseren

Kanaliseren

- Via dagschema
- Via materiaal
- Via context

Specifieke strategieën bij hypo

Kanaliseren

Alternatief

“Zit nu toch eens stil!”

“Kom daar af!”

“Stop met bijten!”

“Gedaan met dat wiebelen!”

Tijd voor...

Proprioceptische input

Activiteiten bij proprioceptische nood 1

- Dragen van zware items
- Verzwaarde rugzak, vest
- Stretchen, isometrische spieroefeningen
- Hometrainer
- Zwemmen
- Hand- en voet massage
- Trampoline of pogo stok
- Joggen
- Springen op een zitbal
- Lineair zwaaien (voor en achteren)
- Push-up
- Huishoudelijke taakjes
- Enkel- of polsgewichten

Activiteiten bij proprioceptische nood 2

- Zithoek met grote kussen, zitzakken
- Schootslang of zwaar boek op schoot bij zitten
- Elastiek rond poten van stoel
- Traplopen
- Touwtrekken
- Armworstelen
- Gooien en trappen met ballen
- Deeg kneden
- Fitness oefeningen
- Gras maaien
- Hammeren en zagen

Activiteiten bij proprioceptische nood 3

- Stenen in een meer gooien
- Oosterse gevechtssporten, Yoga, Pilates
- Skiën
- Schaatsen
- Drummen of tamtam
- Met rug tegen muur zitten
- Boeken tegen lichaam dragen met handen tegen de tegenoverliggende elleboog
- Stofzuigen
- Schoolborden afvegen
- Stoelen opruimen
- Kar duwen of trekken
- Blikjes en flessen samendrukken

Alert makend en organiserend

- Kauwen
- Springen
- Douche

- Hangen
- Duwen
- Ondersteboven hangen

Kringgesprek aanpassen

- Niet enkel **luisteren** naar elkaar
- Ook **kijken** naar prenten
- Iets in de handen **betasten**
- Op een **wiebel**kussen zitten
- **Rechtstaan** bij bepaald woord
- Ja en neen vragen en bij 'ja' **opstaan**

Specifieke strategieën bij hypo

Kanaliseren

Alternatief

Afleiden

**Bedankt voor uw
proprioceptische kalmte !**

